

Ergenlerin Duygu Düzenleme Becerileri, Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Yas Düzeyinin Riskli Davranışları Üzerindeki Etkisi*

Gökce Aysu AKYÜZ UÇAR** Firdevs SAVI ÇAKAR***

• **Geliş Tarihi:** 15.10.2020 • **Kabul Tarihi:** 01.12.2020 • **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2020

Öz

Bu çalışmada ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu 14-18 yaş aralığında 865 lise öğrencisi ergen oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde Riskli Davranışlar Ölçeği, Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği, Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği, Yas Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde; Bağımsız Örneklem t-Testi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve ANCOVA analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ergenlerin riskli davranışlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; riskli davranışlar ile yas düzeyi, duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunduğu; ergenlerin yas düzeylerinin riskli davranışları üzerinde etkili olduğu, bu süreçte duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin yas sürecindeki ergenlerin riskli davranışlara yöneliminde çoklu etkisinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçların ergen riskli davranışlarını önleme ve müdahale sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Ergenlik dönemi, duygu düzenleme, kayıp ve yas, öznel iyi oluşu artırma, riskli davranışlar

Atıf:

Akyüz Uçar, G.A. ve Savi Çakar, F. (2021). Ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerindeki etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 256-280. doi:10.9779.pauefd.811383.

* Bu çalışma "Kayıp ve Yas Yaşantısı Olan ve Olmayan Ergenlerde Duygu Düzenleme ve Öznel İyi Oluşun Riskli Davranışları Yordayıcılığının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Milli Eğitim Bakanlığı, aysu.akyuz@hotmail.com, 0000-0002-7798-1818

*** Doçent Doktor, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, firdevssavi@hotmail.com, 0000-0001-8536-3625

Giriş

Ergenlik dönemine giren bireyden artık yetişkinliğe hazırlanması, toplumsal ve bireysel olarak sorumluluklarını yerine getirmesi ve hayatının ilerleyen dönemini belirleyecek kararlar vermesi beklenmektedir (Erikson, 1994; Koç, 2004; Renk ve Creasey, 2003).

Ergenler hem bu gelişim görevlerini yerine getirmek hem de karşılaştıkları kayıplarla başa çıkmak durumundadır. Nitekim ergenler bu dönemde birçok kayıp yaşantısı ile karşı karşıya kalabilir ve başa çıkmakta zorlanabilir. Bu durum onları uyum sorunları ve problem davranışlar açısından daha riskli bir duruma getirmektedir. Bu sorunlardan özellikle ergenlikle birlikte başlayıp artış gösteren madde bağımlılığı, okuldan uzaklaşma, riskli cinsel davranışlar, antisosyal davranışlar sonucunda bireysel ve toplumsal pek çok sorun ile karşı karşıya kalabilirler (Alikaşifoğlu, 2008; Doğan ve Eryılmaz, 2013).

Jessor'e (1991) göre riskli davranışlar, ergenlik dönemi gelişim görevlerinin tamamlanmasına ket vuran ve yetişkinlik döneminde gerçekleştireceği sorumlulukları yerine getirmesini sekteye uğratabilecek davranışlardır. Bu davranışlar aynı zamanda, kişisel, sosyal veya gelişimsel olarak istenmeyen sonuçlar için risk faktörleri olarak kabul edilmektedir (Alikaşifoğlu, 2008). Bu davranışların ortaya çıkmasına yol açan faktörleri risk faktörleri, bu davranışların sergilenmesini önleyene ve azaltan etkenler ise koruyucu faktörler olarak tanımlanmaktadır (Masten, 1994; Siyez, 2013). Riskli davranışlara etki eden risk etmenleri arasında sıklıkla; düşük sosyo-ekonomik düzey (Jessor, 1998), azınlık gruplarında yer alma (Swadi, 1999), düşük akademik ilgi (Bryant, Schulenberg, Bachman, O'Malley ve Johnston, 2000), aile içi şiddetin varlığı (Karabulut, Özçelik ve Karamustafalıoğlu, 2020), travmatik yaşantı geçmişinin bulunması (Kuğu, Akyüz, Erşan ve Doğan, 2000), okul terki (Henry, Stanley, Edwards, Harkabus ve Chapin, 2009) ve zayıf aile ilişkilerine sahip olma (Öztürk, 2020) gibi bir çok değişken sıralanmaktadır. Diğer taraftan ergenler için koruyucu etmenler arasında, olumlu aile ilişkilerine sahip olma (Monastreio, 2002), akademik başarının yüksek olması ve akademik hedeflerin varlığı (Taşgın ve Çuhadaroğlu-Çetin, 2006), yüksek özgüven (Steinberg, 2017), yüksek öznel iyi oluş (Hoyt, Chase-Lansdale, McDade ve Adam, 2012), duygu kontrol becerilerinin varlığı (Schreiber, Grant ve Odlaug, 2012) ve sağlıklı çevresel koşullarının varlığı (Alikaşifoğlu, 2008) gibi pozitif değişkenler sıklıkla vurgulanmaktadır.

Ergenlik döneminde risk faktörü olarak değerlendirilen ve ergenlerin uyum sağlaması ve başa çıkması güç yaşam deneyimleri arasında sayılan kayıp ve travmalar ile

yas süreci gelmektedir. Bu konuda yapılan çok sayıda çalışmada, özellikle ergenlerin kayıpla başa çıkma düzeyi ile riskli davranışlara yönelimi arasındaki ilişki ön plana çıkmaktadır (Bowlby, 1982; Dülger, Tokdemir, Tezcan, Kuloğlu ve Doğan, 1997; Erdur-Baker ve Doğan, 2014; Hamdan vd.,2012; Hansen, Cavanaugh, Vaughan ve Sikkema, 2009; Garzouzie, 2011; Walker ve Shaffer, 2007). Nitekim, anne baba kaybının ardından intihar oranının arttığı (Cash ve Bridge, 2009); sevilen birinin ölümünün intihar düşüncelerini etkileyen bir faktör olduğunu (Aktepe vd.,2006); ergenlerin alkol ve madde kullanmaya başladıkları zaman diliminde romantik ilişki kaybının pozitif etkisini (Özkan, 2020) ortaya koyan çalışmalarda bu görüşü destekler niteliktedir.

Yapılan çalışmalarda son yıllarda ergenlerin riskli davranışlarını önleme ve müdahale çalışmalarına daha fazla odaklanıldığı görülmektedir. Burada özellikle riskli davranışlara yönelimin önlenmesinde ergenlerin kayıp ve yas sürecinin incelenmesinde bu sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde riskli davranışlar sergileyen ve kayıp yaşamış yas sürecindeki ergenlere yönelik geliştirilecek müdahalelerde ergenlerin duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerini inceleyen araştırmalara rastlanamamıştır. Bu çalışma bu yönüyle riskli davranışlara yönelen ergenlerin kayıp ve yas düzeylerine odaklanarak, ergenlere yönelik etkili önleme ve müdahale çalışmalarına destek sağlanabilir.

Araştırmanın Amacı ve Problemi

Bu çalışmada ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeylerinin riskli davranışlar üzerinde ilişki olduğu hipotezine dayanılarak yapılan araştırmada bu hipotez doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

- Ergenlerin riskli davranışları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- Ergenlerin riskli davranışlar ile yas düzeyi arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
- Ergenlerin riskli davranışlar ile duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
- Ergenlerin riskli davranışlar ile öznel iyi oluşu artırma stratejileri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

- Ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerinde etkisi var mıdır?

Yöntem

Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelinde yapılan çalışmalarda amaç, değişkenler arasında birlikte değişimin varlığını veya değişimin derecesini belirlemektir. Tarama çalışması sırasında araştırmaya konu olan duruma, ortama, koşullara veya bireylere müdahale etme amacı güdülmez, böylece ortada var olan durum hiçbir karıştırıcı etken olmaksızın gözler önüne serilebilir (Karasar, 2009). Bu çalışmada ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyi ile riskli davranışları arasındaki ilişki incelenmektedir

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini ülkemizde ortaöğretim kurumlarına devam eden ergenler oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Isparta İl'inde ortaöğretim kurumlarına devam eden 865 ergenden oluşmaktadır. Veriler farklı lise türlerini içeren beş farklı liseden toplanmıştır. Veri toplanacak lise ve sınıfların seçiminde seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İl merkezinde yer alan orta öğretim kurumlarından Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ve Anadolu Liseleri arasından okullar ve ölçeklerin uygulanacağı sınıflar basit seçkisiz örnekleme yolu ile seçilmiştir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi, oluşturulan evren listesinden örnekleme birimlerinin seçkisiz olarak çekilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Veri Toplama Araçları

Riskli davranışlar ölçeği

Gençtanırım ve Ergene (2014) tarafından Türkiye'de ortaöğretim öğrencilerinde görülen riskli davranış eğilimlerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. Ölçek anti-sosyal davranışlar (AD), alkol kullanımı (AK), sigara kullanımı (SK), intihar eğilimi (İE), beslenme alışkanlıkları (BA) ve okul terki(OT) olmak üzere altı alt boyutta riskli davranışları ele almaktadır. RDÖ'den ulaştığı puan arttıkça riskli davranış gösterme eğilimi de artış göstermektedir. RDÖ'nün iç tutarlılık katsayısı ise .91'dir. RDÖ'nün test tekrar test analizinde elde edilen test tekrar test güvenirlik katsayısı tüm ölçek için .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında RDÖ'nün genel iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) .90olarak hesaplanmıştır.

Ergenler için duygu düzenleme ölçeği

Phillips ve Power (2007) tarafından ergenlerin duygu düzenlemelerinin işlevsel-işlevsel olmayan ve içsel-dışsal faktörler bazında incelenmesi için geliştirilen ölçeğin uyarlama çalışması Duy ve Yıldız (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçek içsel işlevsel duygu düzenleme, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme, dışsal işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. 899 öğrenci ile yapılan uyarlama çalışmaları sonucunda güvenilirlik değerleri .66 ile .76 arasında bulunmuştur. Ölçeğin orijinalinde yer alan 19 maddeden ise yalnızca 1 madde işlememiş ve formdan çıkarılarak 18 maddelik form son halini almıştır. Ölçek puanlaması hiçbir zaman (1) ve her zaman (5) kuralına göre düzenlenmiş ve alt boyutlar arasında alınan puan değerinin artması ile katılımcının en çok başvurduğu duygu düzenleme yöntemi olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin geneli için Cronbach Alpha katsayısı .80; alt boyutların katsayıları içsel işlevsel .86, dışsal işlevsel olmayan .73, içsel işlevsel olmayan .75 ve dışsal işlevsel duygu düzenleme .65 olarak hesaplanmıştır.

Ergenler için öznel iyi oluşu artırma stratejileri ölçeği

Eryılmaz (2010) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş stratejilerini betimlemek için geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında öncelikle nitel görüşmeler yapılmış ve buna bağlı olarak 40 maddelik form oluşturulmuştur. Uzman görüşünden geçen form 30 madde ve beş alt boyut ile geçerlik güvenilirlik çalışmasında kullanılmıştır. Alt boyutlar, çevreden olumlu tepkiler almak, dini inancın gereğini yerine getirmek, çevreye olumlu tepkiler vermek, istekleri doyumak ve öznel iyi oluşu korumak olarak literatürden yararlanarak adlandırılmıştır. Ölçeğin uygunluğunu test etmek amacıyla Yaşam Doyumu Ölçeğinden faydalanılmış ve pozitif yönde, orta düzeyde uyum saptanmıştır. Yapılan faktör analizi sonrasında ölçek 17 madde olarak alan yazına kazandırılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin geneli için Cronbach Alpha katsayısı .92; alt boyutların katsayıları .90; .73; .89; .89 ve .75 olarak hesaplanmıştır.

Yas ölçeği

Balcı-Çelik (2006) tarafından bireylerin yaşadıkları birinci dereceden kayıpların ardından gösterdikleri yas tepkilerinin alt boyutları ile ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde ilk önce alan yazın taranmış, ardından 85 kişilik katılımcı ile açık uçlu sorular yardımı ile veri toplanmıştır. Bu veriler ışığında maddeler oluşturulmuş ve korelasyon katsayısı düşük olan maddeler havuzdan atılarak 45 madde haline gelmiştir. 5'li likert olarak hazırlanan ölçek 103 kişiye uygulanmış ve geçerlik güvenilirlik çalışması

G.A, Akyüz-Uçar ve F, Savi-Çakar/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 256-280, 2021 261 gerçekleştirilmiştir. Ölçek 35 madde ve fiziksel, duygusal, bilişsel ve davranışsal alt boyutlardan oluşmaktadır. Ergenler ile yapılan bu çalışmada ölçeğin geneli için Cronbach Alpha katsayısı .90; alt boyutların katsayıları .76; .60; .78 ve .88 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda öğrencilerin; cinsiyet, yaş, okul, ailenin gelir düzeyi, anne-baba yaşam durumu, anne-baba çalışma durumu, aile bütünlüğü, yakınına kaybetme durumu, kaybın üzerinden geçen süre ve kaybın oluş şekli ve yaşanan olumsuzluklar (ebeveyn boşanması, taşınma, kronik hastalık, ruhsal hastalık, akademik başarı kaybı, istismar, okul terki, ebeveynlerin iş kaybı, bağımlılık, haciz, doğal afet) ile ilgili bilgilerin yer aldığı sosyo-demografik özellikleri içeren kişisel bilgi formu yer almaktadır. Olumsuz yaşam olayları ile ilgili maddeler Humphrey (2017)'de belirtilen kayıp yaşantıları referans alınarak oluşturulmuştur.

İşlem

Çalışmanın verileri 2018 yılında yüksek lisans tezi uygulama izni kapsamında toplanmış olup 30/11/2018 tarihli 13252 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Anket Uygulama İzni mevcuttur. Verilerin toplanması için katılımcılara araştırmacının kimliği, araştırmanın amacı, verilerin gizliliği ile ilgili bilgi ve araştırmacının iletişim bilgileri verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilerin velilerinden ve öğrencilerden imzalı olarak bilgilendirilmiş onam formları alınmıştır. Gönüllülük esasına bağlı olarak sınıf ortamında uygulama sağlanmıştır. Yapılan bu uygulama, ortalama 25 dakika sürmüştür. Katılımcılar tarafından tamamlanan 1000 ölçek araştırmacı tarafından incelenerek tam olarak doldurulmadığı tespit edilen 135 ölçek araştırma kapsamına alınmamış ve 865 ölçek üzerinden istatistiksel çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Veri Analizi

Verilerin analizinde ölçek puanlarının normallik sınamasında Çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayısı kullanılarak tüm ölçek ve alt boyutlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir ($z = .092$; $p < .05$). Riskli davranış ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testinden; bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmış, çok sayıda değişkenin kontrol değişkeni ile karşılaştırılması amacıyla ANCOVA analizi yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 ($p < .05$) olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın Betimleyici İstatistikleri

Katılımcıların (N=865) sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; %45.70'i kadın, %54.30'u erkek; %25.90'ı 14-15 yaş, %29.60'ı 16 yaşında, %35.70'i 17 yaşında, %8.80'i 18 yaşında; %42.50'si Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde, %57.50'si ise Anadolu Liselerinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların %12.10'unun ailesinin aylık geliri 1500TL altında, %41.80'inin 1500-3000TL arası, %23.10'unun 3000-4500TL arası, %14.00'ünün 4500-6000TL arası, %8.90'ının 6000TL üstünde; %64.40'ının annesi çalışmıyor, %15.40'ının serbest meslek sahibi, %16.20'sinin memur, %2.90'ının işçidir. Katılımcıların %6.70'inin babası çalışmıyor, %52.40'ının serbest meslek sahibi, %30.10'unun memur, %8.90'ının işçi olup; %6.90'ının anne-babası boşanmış, %89.90'ının ise anne babası birlikte yaşamaktadır.

Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Ergenlerin riskli davranışlar ölçeği puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Riskli Davranışlar Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait Bağımsız İki Örneklem t Testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Antisosyal Davranışlar	Kadın	395	1.94	.75	-3.67	.000*
	Erkek	470	2.15	.88		
Madde Bağımlılığı	Kadın	395	1.35	.67	-7.76	.000*
	Erkek	470	1.81	.99		
İntihar Eğilimi	Kadın	395	3.09	.83	7.21	.000*
	Erkek	470	2.66	.93		
Beslenme Alışkanlığı	Kadın	395	2.90	.87	6.35	.000*
	Erkek	470	2.49	1.00		
Okul Terki	Kadın	395	1.52	.69	-4.71	.000*
	Erkek	470	1.78	.91		
Riskli Davranışlar	Kadın	395	68.62	17.07	-3.58	.000*
	Erkek	470	74.06	25.86		

*p<.05

Tablo 1'de görüldüğü gibi riskli davranışlar ölçeğinin toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Erkek ergenlerin antisosyal davranış madde bağımlılığı, okul terki ve genel olarak riskli davranışlar puanları, kız öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Kız

öğrencilerin ise intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığı riskli davranış puanları erkek ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Yas düzeyi, riskli davranışlar, duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri arasındaki korelasyon analizine ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’deki verilere göre, yas ölçeğinin fiziksel ve duygusal alt boyutlarının riskli davranışlar alt boyutları ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu görülürken; bilişsel alt boyutun intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığı ile; davranışsal alt boyutun ise antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı ve intihar eğilimi ile pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Riskli davranışlar ölçeğinin tüm alt boyutları dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir. İntihar eğilimi ile beslenme alışkanlığı; içsel işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel duygu düzenleme alt boyutları pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir. Diğer taraftan ergenlerde görülen riskli davranışlar alt boyutları ile öznel iyi oluşu artırma stratejileri çevreye pozitif tepki verme, çevreden pozitif tepki alma, dini inancın gereğini yerine getirme, mental kontrol yapma ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerini uygulama puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Tablo 2. Yas Ölçeği, Riskli Davranışlar Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Öznel İyi Oluşu

Artırma Stratejileri Ölçeğinin Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
1. Fiziksel Yas Tepkiler	.56**	.42**	.62**	.73**	-.06	.19**	.27**	.12*	.18**	.18**	.26**	.15**	.16**	.23**	-.06	-.02	-.05	-.03	-.10	-.05	
2. Duygusal Yas Tepki	1	.63**	.59**	.84**	.19**	.17**	.27**	.22**	.16**	.21**	.23**	.14**	.19**	.23**	-.03	.03	.03	.09	-.02	.04	
3. Bilişsel Yas Tepkiler		1	.51**	.83**	.38**	.05	.29**	.25**	.00	.01	.21**	.11*	.00	.04	.14**	.12*	.18**	.19**	.14**	.18**	
4. Davranışsal Yas Tep			1	.84**	-.03	.25**	.35**	.09	.23**	.27**	.25**	.06	.25**	.28**	-.12*	-.11*	-.13*	-.06	-.13*	-.13*	
5. Yas Ölçeği Toplam				1	.18**	.20**	.37**	.21**	.17**	.19**	.28**	.13**	.17**	.23**	-.01	.01	.02	.07	-.02	.02	
6. İçsel İşlevsel DD					1	.00	.22**	.30**	-.07	-.16**	.16**	.13**	-.10**	-.06	.28**	.19**	.29**	.20**	.25**	.29**	
7. Dışsal İşl. Olma DD						1	.50**	.20**	.44**	.32**	.22**	.22**	.30**	.44**	-.13**	.02	-.09**	-.04	-.14**	-.11**	
8. İçsel İşlevsel Olm DD							1	.17**	.25**	.15**	.45**	.28**	.20**	.33**	-.06	.04	0.04	-.04	-.04	-.04	
9. Dışsal İşlevsel DD								1	.02	-.02	.10**	.14**	-.01	.04	.21**	.15**	.21**	.14**	.18**	.24**	
10. Antisosyal D									1	.48**	.30**	.28**	.45**	.73**	-.17**	.08	-.13**	-.07	-.19**	-.13**	
11. Madde Bağ										1	.16**	.17**	.54**	.81**	-.20**	-.12**	-.22**	-.20**	-.21**	-.24**	
12. İntihar Eğil											1	.41**	.25**	.47**	-.04	.10	.05	-.01	-.06	-.01	
13. Beslenme A												1	.22**	0.51**	-.03	.17**	.03	-.04	-.04	.01	
14. Okul Terki													1	.73**	-.20**	-.06	-.20**	-.11**	-.19**	-.19**	
15. Riskli Dav T														1	-.19**	.02	-.17**	-.14**	-.21**	-.19**	
16. Çev. Pozitif Tepki Ver Str.															1	.41**	.57**	.44**	.49**	.73**	
17. İstekleri Doyurmak																	1	.57**	.50**	.43**	.74**

Str.				
18. Çevr Pozitif Tepki	1	.59**	.60**	.83**
Alm Str.				
19.Dini İnancın Gereği	1	.59**	.77**	
YG Str.				
20. Mental Kontrol Yap			1	.78**
21.Öznel-İyi Ol Artır Str				1
T				

Duygu düzenleme, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyi değişkenlerinin çok değişkenli etkilerini ortaya koymak amacıyla yapılan ANCOVA sonuçlarına Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Riskli Davranışlar, Duygu Düzenleme, Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri ve Yas Düzeyi Değişkenlerine İlişkin Kovaryans Analizi (ANCOVA) Sonuçları

Bağımsız Değişken		Bağımlı Değişken	F	P	η^2_p
Duygu Düzenleme Becerileri	İçsel işlevsel	Antisosyal Davranışlar	.97	.325	.001
		Madde Bağımlılığı	7.63	.006	.009
		İntihar Eğilimi	4.05	.045	.005
		Beslenme Alışkanlığı	4.66	.031	.005
	Dışsal	Okul Terki	2.67	.103	.003
		Antisosyal Davranışlar	109,35	.000	.114
		Madde Bağımlılığı	58.38	.000	.064
		İntihar Eğilimi	.42	.515	.000
	Olmayan	Beslenme Alışkanlığı	5.71	.017	.007
		Okul Terki	32.86	.000	.037
		Antisosyal Davranışlar	1.74	.187	.002
		Madde Bağımlılığı	.29	.589	.000
	İçsel İşlevsel Olmayan	İntihar Eğilimi	133.88	.000	.136
		Beslenme Alışkanlığı	24.08	.000	.027
Okul Terki		5.33	.021	.006	
Antisosyal Davranışlar		31.01	.000	.035	
Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri	İstekleri Doyurmak	Madde Bağımlılığı	.84	.359	.001
		İntihar Eğilimi	14.29	.000	.016
		Beslenme Alışkanlığı	34.37	.000	.039
		Okul Terki	2.46	.117	.003
	Dini İnançın Gereğini Yerine Getirmek	Antisosyal Davranışlar	.19	.663	.000
		Madde Bağımlılığı	3.50	.062	.004
		İntihar Eğilimi	.01	.906	.000
		Beslenme Alışkanlığı	7.86	.005	.009
	Mental Kontrol	Okul Terki	1.05	.306	.001
		Antisosyal Davranışlar	10.10	.002	.012
Madde Bağımlılığı		.23	.633	.000	
İntihar Eğilimi		6.70	.010	.008	
Yas Düzeyi	Beslenme Alışkanlığı	1.46	.228	.002	
	Okul Terki	2.67	.103	.003	
	Antisosyal Davranışlar	2.23	.109	.005	
	Madde Bağımlılığı	4.92	.007	.011	
		İntihar Eğilimi	1.69	.185	.004

Beslenme Alışkanlığı	.74	.475	.002
Okul Terki	5.87	.003	.014

Tablo 3’te görülen ANCOVA sonuçlarına göre içsel işlevsel duygu düzenlemenin, madde bağımlılığı, intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığının riskli davranışlar üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak antisosyal davranış ve okul terki riskli davranışları üzerinde ise anlamlı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.

ANCOVA sonuçlarına göre dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı, beslenme alışkanlığı ve okul davranışları üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak intihar eğilimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. İçsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin intihar eğilimi, beslenme alışkanlığı ve okul terki riskli davranışları üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak antisosyal davranışlar ve madde bağımlılığı riskli davranışları üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

ANCOVA sonuçlarına göre istekleri doyurma stratejisinin, antisosyal davranışlar, intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığı riskli davranışları üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak madde bağımlılığı ve okul terki riskli davranışları üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Dini inancın gereğini yerine getirme düzeyinin, beslenme alışkanlığı riskli davranışı üzerindeki etkisinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı, intihar eğilimi ve okul terki riskli davranışları üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Mental kontrol stratejisinin, antisosyal davranışlar ve intihar eğilimi riskli davranışları üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak madde bağımlılığı, beslenme alışkanlığı ve okul terki riskli davranışları üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.

ANCOVA sonuçlarına göre kayıp nedeniyle yas yaşama düzeyinin, madde bağımlılığı ve okul terki riskli davranışları üzerindeki etkilerinin anlamlı ve önemli olduğu; ancak antisosyal davranışlar, intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığı riskli davranışları üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Duygu düzenleme, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyi değişkenlerinin riskli davranışlar üzerindeki çok değişkenli etkilerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen ANCOVA analizi sonuçlarında; duygu düzenleme ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin riskli davranışlar üzerindeki etkisinde yasin düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiş ve ikili karşılaştırma sonuçları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4’te verilmektedir.

Araştırmanın Bonferroni düzeltilmeli ikili karşılaştırma sonuçlarına ilişkin bulguları

Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. *Bonferroni Düzeltilmeli İkili Karşılaştırma Sonuçları*

Riskli Davranış	Kayıp Nedeniyle Yas Düzeyi	N	\bar{X}	SH	Anlamlı Fark
Antisosyal Davranış	Yok (A)	477	2.02	.03	Yok
	Düşük (B)	259	2.06	.04	
	Orta (C)	129	2.18	.06	
Madde Bağımlılığı	Yok (A)	477	1.55	.01	C>A,B
	Düşük (B)	259	1.58	.02	
	Orta (C)	129	1.81	.02	
İntihara Eğilim	Yok (A)	477	2.85	.04	Yok
	Düşük (B)	259	2.81	.05	
	Orta (C)	129	2.97	.07	
Kötü Beslenme Alışkanlıkları	Yok (A)	477	2.66	.04	Yok
	Düşük (B)	259	2.73	.06	
	Orta (C)	129	2.63	.08	
Okul Terki	Yok (A)	477	1.61	.04	C>A,B
	Düşük (B)	259	1.64	.05	
	Orta (C)	129	1.88	.07	

Düşük: 35-82, Orta: 82-135

Tablo 4'te görüldüğü gibi ikili karşılaştırma sonuçlarına göre yas düzeyi yüksek olan ergenlerin duygu düzenleme ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerine göre düzeltilmiş madde bağımlılığı ve okul terki puanlarının, yas yaşamayan veya düşük düzeyde yas yaşayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre yas ölçeğinden yüksek puan alan ergenlerin, duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerine bağlı olarak riskli davranışlardan okul terki ve madde bağımlılığı alt ölçeklerinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tartışma

Araştırmanın ilk bulgusunda, ergenlerin riskli davranışlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre, erkek ergenlerde antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı, okul terki alt boyutları ve riskli davranışlar toplam puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kız ergenlerin ise intihar eğilimi ve beslenme alışkanlığı puanları erkeklere göre daha yüksektir. Bu sonuçların, literatürde riskli davranışların cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koyan çalışmalar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (Deykin, Levy ve Wells, 1987; Hair, Park, Ling ve Moore, 2009;

G.A, Akyüz-Uçar ve F, Savi-Çakar/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 256-280, 2021 269
Moffitt ve Caspi, 2001; Sağlam ve İkiz, 2017; Steinberg, 2017; Şaşmaz vd., 2006). Bu çalışmalarda, erkek ergenlerin kız ergenlere oranla suç işleme olasılıklarının ve saldırganlık düzeylerinin (Aydın ve Akgün, 2014); madde kullanımının (Jamison ve Myers, 2008); okul terkinin daha yüksek olduğu belirtilirken; erkek ergenlerin okul ilgilerinin kız ergenlere göre daha düşük olduğu ve okuldan ayrılma davranışının daha sık görüldüğü belirtilmektedir (Deschamps, 1992; Goldschmidt ve Wang, 1999; Savi, 2011; Williams ve Mcgee, 1991).

Araştırmada ayrıca, kız ergenlerin intihar eğiliminin erkeklerden daha fazla olması pek çok çalışma ile desteklenmektedir (Akın ve Berkem, 2012; Lewinsohn, Joiner ve Rohde, 2001; Savi-Çakar, Girgin ve Uzun, 2020). Beslenme alışkanlıkları ile ilgili bulgulara bakıldığında da cinsiyet faktörünün etkili olduğu görülmektedir (Oktan ve Şahin, 2010; Özgen, Kınacı ve Arlı, 2012; Vardar ve Erzenin, 2011; Walters ve Kendler, 1994). Tüm bu sonuçlara göre cinsiyetin riskli davranışlarda önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bu bulgu ergenlerde riskli davranışları önleme ve müdahale sürecinde cinsiyete özgü biyopsikososyal dinamiklerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin dikkate alınması, farklı cinsiyet özelliklerinin ihtiyaçlarını dikkate alan daha spesifik müdahale stratejilerinin geliştirilmesinde açıklayıcı olabilir. Diğer taraftan, ergenlerin riskli davranışlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermesi, cinsiyetin riskli davranışlar üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu şeklinde değerlendirilemez. Bu nedenle cinsiyetin riskli davranışlara doğrudan etkisini değerlendiren çalışmalar yapılabilir.

Çalışmada elde edilen ikinci bulguda, ergenlerin yaş düzeyi ile riskli davranışları arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle; yaş düzeyi arttıkça ergenlerin riskli davranışlara yönelimleri artmaktadır. Alan yazın incelediğinde ergenlerin yaş sürecinde madde bağımlılığı, kötü beslenme alışkanlıkları (yeme bozuklukları), intihar eğilimi, okul terki ve antisosyal davranışlar gibi riskli davranışların hepsini veya birden fazlasını birlikte gösterdiğini bulgulayan çalışmalar mevcuttur (Arslan, 2012; Evans ve Burton, 2013; Gould, Fisher, Parides, Flory ve Shaffer, 1996). Araştırmada riskli davranışlardan okul terki ve madde bağımlılığının yaş düzeyi ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkisi bulunmuştur. Ergenlerde okul terkinin kayıplarla ilişkili olabildiğini gösteren çalışmalarda mevcuttur (Deschamps, 1992). Madde bağımlılığı davranışı ise alan yazında komplike yas-abartılmış yas tepkileri ile ilişkili olarak değerlendirilmektedir (Balcı- Çelik, 2006; Bildik, 2013). Bu bulgular ışığında kayıp sonrası yas yaşantısının ergenlerde riskli davranışların ortaya çıkmasında önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, ergenlerin riskli davranışları ile duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. Buna göre ergenlerin intihar eğilimi ve beslenme alışkanlıkları ile içsel işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel duygu düzenleme becerileri pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir. İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerine sahip ergenlerde de intihar eğilimi, kötü beslenme alışkanlığı ve okul terki davranışlarının daha sık sergilendiği bulgusu elde edilmiştir. Bu bulguları destekleyen çalışmalarda da işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri ile riskli davranışlar arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (Davis, 2001; Mocaiber vd., 2010; Türküm, 1999; Siener ve Kerns, 2012; Svaldi, Dorn, Matthies ve Philipsen, 2012; Rivers, Brackett, Katulak ve Salovey, 2007). Özellikle ergenlerde intihar davranışı ile duyguların ifadesi arasında ilişki olduğu, duygularını ifade etmekte zorlanan ergenlerde intihar riskinin arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Cairns, Cairns, Neckerman, Ferguson ve Garipey, 1989; Sayar, Öztürk ve Acar, 2000). Nitekim bu duygularla başa çıkmada kullanılan işlevsel olmayan duygu düzenlemenin ergenlerde birçok alanda psikopatolojik durumla da ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda; içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanılması ile yalnızlık (Yıldız, 2016) ve depresif semptomlar (Duy ve Yıldız, 2014) arasında da ilişki vurgulanmaktadır. Ergenlerde görülen riskli davranışlar bir tür öfke içe veya dışa vurumu olarak da değerlendirilmektedir (Çelik vd., 2011; Özmen, Özmen, Çetinkaya ve Akil, 2016; Starner ve Peters 2004). Dolayısıyla, ergenlik döneminde ortaya çıkan birçok olumsuz duygunun (üzüntü, çaresizlik, suçluluk) ergenlerin uyumu açısından sağlıklı şekilde yönetilmesi büyük önem taşırken riskli davranışların azalmasına da katkı sağlayacaktır.

Araştırmada ayrıca, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı, kötü beslenme alışkanlığı ve okul terki davranışları arasında ilişki bulunmuştur. Çalışmanın bu bulgusu alan yazın ile paralellik göstermektedir (Davis, 2001; Mocaiber vd., 2010). Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme bireyin, çevresindeki kişilerin yardımı ile duygularını düzenleyebilmesi olarak değerlendirilmektedir (Duy ve Yıldız, 2014). Dışsal duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı arttıkça ergenlerde daha fazla antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı, kötü beslenme alışkanlığı ve okul terki davranışlarının görülmesi bu ergenlerin duygu düzenleme açısından dışsal kaynaklara daha fazla yöneldiklerini ve bu kaynakların da riskli davranışlar açısından risk oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın diğer bulgusu ergenlerin riskli davranışları ile öznel iyi oluşu artırma

stratejileri arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Ergenlerin riskli davranışları ile öznel iyi oluşu artırma stratejilerinden çevreye pozitif tepki verme, çevreden pozitif tepki alma, dini inancın gereğini yerine getirme, mental kontrol yapma ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerini uygulama arasında negatif yönlü ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlar ergenlerin öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma düzeyleri arttıkça riskli davranışlarının azaldığını göstermektedir. Literatürde tanımlandığı şekliyle, öznel iyi oluşun bireylerin adapte olabilmeye, yaşamındaki şartlara uyum sağlayabilme veyaşamdan doyum alma (Myers ve Diener, 1995) gibi özellikleri ile ergenlerin riskli davranışlara yöneliminin azalmasına katkı sağlayacağı açıktır. Çünkü öznel iyi oluşu koruma, olumsuz duyguları azaltma, öznel iyi oluş ile ilgili zihinsel kontrolün sağlanması gibi öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin kullanılması (Buss, 2000; Fordyce, 1983; Tkach ve Lyubomirsky, 2006) ergenlerin uyumunu artıracak ve riskli davranışlara yönelimini de azaltacaktır. Nitekim araştırmada, öznel iyi oluşu artırma stratejilerinden istekleri doyurma stratejisinin; antisosyal davranışlar, intihar eğilimi ve kötü beslenme alışkanlıkları ile ilişkili olduğu görülmüştür. İstekleri doyurma stratejisinin bireyin haz elde etmesine yönelik etkinlikleri içerdiği (Buss, 2000; Fordyce, 1983; Tkach ve Lyubomirsky, 2006) ve bu durumun ergenlerin öznel iyi oluşlarının artması anlamına geldiği ve riskli davranışlar açısından koruyucu bir rol oynayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerinde çoklu etkisinin olduğu; duygu düzenleme ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin riskli davranışlar üzerindeki etkisinde yasin düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Buna göre; ergenlerin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerisi ile öznel iyi oluşu artırma stratejilerinden istekleri doyurma ve mental kontrol yapma stratejileri antisosyal davranışları üzerinde anlamlı düzeyde etkilidir. Ergenlerin içsel işlevsel duygu düzenleme ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ile öznel iyi oluşu artırma stratejilerinden istekleri doyurma ve mental kontrol yapma stratejileri intihar eğilimi üzerinde anlamlı düzeyde etkilidir. Ergenlerin içsel işlevsel ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile yas düzeyi madde bağımlılığı üzerinde anlamlı düzeyde etkilidir. Ergenlerin içsel işlevsel ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinden istekleri doyurma stratejisi kötü beslenme alışkanlıkları üzerinde anlamlı düzeyde etkilidir. Ergenlerin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerisi ve yas düzeyi riskli davranışlarından okul terki üzerinde anlamlı düzeyde etkilidir. Tüm bu bulgularla ilişkili olarak alan yazın incelediğinde

ergenlerin yas sürecinde daha fazla riskli davranışlar sergiledikleri; özellikle madde bağımlılığı, kötü beslenme alışkanlıkları (yeme sorunları ve bozuklukları), antisosyal davranışlar, intihar eğilimi ve okul terki riskli davranışlarının biri veya birden fazlasını birlikte gösterdiğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Arslan, 2012; Evans ve Burton, 2013). Kayıp sonrası bireylerde birçok alanda ortaya çıkan yas belirtileri madde kullanım bozukluklarında artışa yol açabilmektedir (Shuchter ve Zisook, 1993). Nitekim Betancourt ve diğerleri (2012) tarafından yapılan çalışmada kayıp sonrası TSSB oranı %30,4, travmatik yas oranı %21,4 ve genel davranış problemleri oranı %21,4 olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde ebeveyn kaybı yaşayan ergenlerin sıklıkla alkol ve madde bağımlılığı, depresyon ve anksiyete oranları yüksekliğine dikkat çekilmektedir (Brent, Melhem, Donohoe ve Walker, 2009). Tüm bu sonuçlara bakıldığında yas süreci ergenlerin riskli davranışlara yönelimi açısından önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir.

Ayrıca araştırmada, ikili karşılaştırma sonuçlarına göre, yas düzeyi yüksek olan ergenlerin düşük ve yas yaşamayan ergenlere göre duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerine bağlı olarak okul terki ve madde bağımlılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu ergenlerin yas sürecinin özellikle okul terki ve madde bağımlılığında daha fazla etkili olduğunu ortaya koyarken literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları ile tutarlık göstermektedir (Brent vd., 2009; Evans ve Burton, 2013; Gould vd., 1996; Shuchter ve Zisook, 1993). Bu nedenle yas sürecinde iyi oluşu artırıcı stratejileri etkili şekilde kullanan ergenlerin kayıp durumlarına uyum sağlama konusunda daha iyi düzeyde olacağı (Erol ve Öner, 1999) ve böylece yası sağlıklı bir süreç olarak yaşaması beklenmektedir. Aynı zamanda ergenler yas sürecinde azalan iyi oluşlarını öznel iyi oluşu artırıcı stratejiler yardımı ile yeniden artırabilirler ve bu durumda riskli davranışlara yönelimi engelleyebilir. Bu bulgu özellikle ergenlerin riskli davranışları, okul terki ve madde bağımlılığında kayıp ve yasin etkisini ortaya koymasından önemli olup yapılacak önleyici ruh sağlığı ve müdahale çalışmalarına kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Tüm bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, ergenlerin yas düzeylerinin riskli davranışları üzerinde etkili olduğu, bu süreçte duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma düzeyinin yas sürecindeki ergenlerin riskli davranışlara yöneliminde anlamlı düzeyde etkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak bu çalışmada, ergenlerin riskli davranışlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; ergenlerin riskli davranışları ile yas düzeyi, duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, ergenlerin duygu düzenleme becerileri, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve yas düzeyinin riskli davranışları üzerinde çoklu etkisi olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak, yas yaşayan ergenlerin duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin riskli davranışlarını etkileyen bir faktör olduğu görülmüştür. Buradan hareketle kayıp yaşantısı olan yas sürecindeki ergenlere yönelik önleyici ve koruyucu çalışmaların yanı sıra yas sürecini sağlıklı şekilde yaşaması için etkili yas danışmanlığı müdahale çalışmaları riskli davranışların önlenmesinde etkili olacaktır. Kayıp tepkileri ve riskli davranışlar arasındaki ilişkide duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin etkisini belirgin bir şekilde araştırılması için bu çerçevede geliştirilen bir program yardımı ile deneysel bir çalışma yapılabilir. Okul psikolojik danışmanlarının yas danışmanlığı ve dezavantajlı grupların sağlamlığını artırmaya yönelik becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan hizmetiçi eğitimler artırılabilir. Ergenlik dönemindeki dezavantajlı gruplarla yapılacak duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin artırılmasına yönelik deneysel çalışmaların yapılması faydalı olabilir. Ergenlerle yapılacak çalışmaların yanı sıra ailelere yönelik; ergen-anne-baba iletişimi, çatışma çözme becerileri ve psikolojik sağlamlığı arttıracak becerilerin kazandırılmasının riskli davranışların yönetilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Elde edilen verilerin ölçeklerdeki sorular ile sınırlandırılmış olması, çalışma grubunun yalnızca Isparta ilinde örgün eğitime devam eden lise öğrencilerinden oluşması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğini artırmak için, ergenlerde riskli davranışları temel alan çok boyutlu çalışmaların farklı risk grupları ile gerçekleştirilmesinin alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu çalışma 22/11/2019 tarih ve 314/8 sayılı EYK kararı ile Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında hazırlanan Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.*

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: *Bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.*

Yazar Katkısı: *Yazarlar, çalışmanın tüm sürecinden sorumlu olduklarını onaylamaktadır.*

Kaynakça

- Akın, E. ve Berkem, M. (2012). İntihar girişiminde bulunan ergenlerde psikiyatrik tanıların, demografik ve klinik özelliklerin değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 17(4), 228-232.
- Aktepe, E., Kandil, S., Göker, Z., Sarp, K., Topbaş, M. ve Özkorumak, E. (2006). İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve psikiyatrik özelliklerin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(6).
- Alikaşifoğlu, M. (2008). Ergenlerde davranışsal sorunlar. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi: Adölesan Sağlığı II*, 63, 55-59.
- Arslan, G. (2012). *Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışların aile sorunları, aile yapısı açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aydın, A. ve Akgün, S. (2014). Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, öfke ve narsisizm Birliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 44-56.
- Balcı-Çelik, S. (2006). Yas ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 25, 105-111.
- Betancourt, T. S., Newnham, E. A., Layne, C. M., Kim, S., Steinberg, A. M., Ellis, H., et. al. (2012). Trauma history and psychopathology in war-affected refugee children referred for trauma-related mental health services in the United States. *Journal of Traumatic Stress*, 25(6), 682-690.
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Ortho psychiatry*, 52(4), 664.
- Brent, D., Melhem, N., Donohoe, M.B., & Walker, M. (2009). The incidence and course of depression in bereaved youth 21 months after the loss of a parent to suicide, accident, or sudden natural death. *Am J Psychiatry*, 166(7), 786-794.
- Bryant, A. L., Schulenberg, J., Bachman, J. G., O'malley, P. M., & Johnston, L. D. (2000). Understanding the links among school misbehavior, academic achievement, and cigarette use: A national panel study of adolescents. *Prevention Science*, 1(2), 71-87.
- Buss, D. M.(2000). The Evolution of Happiness. *American Psychologist*, 55, 15-23.

- G.A, Akyüz-Uçar ve F, Savi-Çakar/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 256-280, 2021 275
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Cairns, R., Cairns, B., Neckerman, H., Ferguson, L., & Garipey, J. (1989). Growth and aggression: 1. Childhood to early adolescence. *Development Psychology*, 25(2), 320-330.
- Cash, S. J. & Bridge, J.A. (2009). Epidemiology of youth suicide and suicidal behavior. *Curr Opin Pediatr*, 21, 613-619.
- Çelik, G., Yıldırım, V., Metin, Ö., Tahiroğlu, A., Toros, F., Avcı, A., ve diğerleri (2011). Özkıyım girişimi olan ergenlerde ruhsal bozukluklar, benlik ve aile işlevselliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 280- 286.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Deschamps, A. B. (1992). *An integrative review of research on characteristics of dropouts*. Unpublished Doctoral Dissertation, The George Washington University, USA.
- Deykin, E. Y., Levy, J. C., & Wells, V. (1987). Adolescent depression, alcohol and drug abuse. *American Journal of Public Health*, 77(2), 178-182.
- Doğan, T. ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2014). Ergenler için duygu düzenleme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 23-35.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2014). Farklı zorbalık statüsüne sahip erenlerde okula bağlanma ve yalnızlık. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 173- 188.
- Dülger, H. E., Tokdemir, M., Tezcan, E. A., Kuloğlu, M. ve Doğan, I. (1997). Elazığ ıslahevindeki çocuk ve ergen hükümlülerde kendini yaralama davranışı. *Düşünen Adam*, 10(4), 18-21.
- Erdur- Baker, Ö. ve Doğan, T. (2014). *Afetler, krizler, travmalar ve psikolojik yardım*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). New York: WW Norton & Company.

- Erol, N. ve Öner, Ö. (1999). Travmaya psikolojik tepkiler ve bunlara yaklaşım. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 40-49.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenler için öznel iyi oluşu artırma stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 81-88.
- Evans, C. B., & Burton, D. L. (2013). Fi, types of child maltreatment and subsequent delinquency: Physical neglect as the most significant predictor. *Journal of Child Adolescent Trauma*, 6(4), 231-245.
- Fordyce, M. W. (1983). A program to increase happiness: Further studies. *Journal of counseling psychology*, 30(4), 483.
- Garzouzie, G. (2011). *The psychological experiences of grieving for adolescents recently bereaved of a parent*. Doctoral dissertation, University of Stellenbosch, Stellenbosch.
- Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2014). Riskli davranışlar ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *International Journal of Social Science*, 25(1), 125-138.
- Goldschmidt, P., & Wang, J. (1999). When can school affect dropout behavior? A longitudinal multilevel analysis. *American Educational Research Journal*, 36(4), 715-738.
- Gould, M. S., Fisher, P., Parides, M., Flory, M., & Shaffer, D. (1996). Psychosocial risk factors of child and adolescent completed suicide. *Archives of General Psychiatry*, 53(12), 1155–1162.
- Hair, E. C., Park, M. J., Ling T. J., & Moore, K. A. (2009). Risky behaviors in late adolescence: co-occurrence, predictors, and consequences. *Journal of Adolescent Health*, 45, 253–261.
- Hamdan, S., Mazariegos, D., Melhem, N. M., Porta, G., Payne, M. W., & Brent, D. A. (2012). Effect of parental bereavement on health risk behaviors in youth: a 3-year follow-up. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 166(3), 216-223.
- Hansen, N. B., Cavanaugh, C. E., Vaughan, E. L., & Sikkema, K. J. (2009). The influence of personality disorder indication, social support, and grief on alcohol and cocaine use among HIV-positive adults coping with AIDS-related bereavement. *AIDS Behaviour*, 13, 375-384.

- Henry, K. L., Stanley, L. R., Edwards, R. W., Harkabus, L. C., & Chapin, L. A. (2009). Individual and contextual effects of school adjustment on adolescent alcohol use. *Prevention Science, 10*(3), 236-247.
- Hoyt, L. T., Chase-Lansdale, P. L., McDade, T. W., & Adam, E. K. (2012). Positive youth, healthy adults: does positive well-being in adolescence predict better perceived health and fewer risky health behaviors in young adulthood?. *Journal of Adolescent Health, 50*(1), 66-73.
- Humphrey, M. K. (2017). *Kayıp ve yas için danışmanlık becerileri* (F. Tanhan, Çev). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Jamison, J., & Myers, L. B. (2008). Peer-group and price influence students drinking along with planned behaviour. *Alcohol & Alcoholism, 43*(4), 492-497.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action, *Journal Of Adolescent Health, 12*(8), 597-605.
- Jessor, R. (Ed.). (1998). *New perspectives on adolescent risk behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karabulut, V., Özçelik, B., ve Karamustafalıoğlu, O. (2020). Aile içi fiziksel şiddetin psikiyatri polikliniğine ayaktan başvuran bir erkek örnekleminde değerlendirilmesi: kontrollü bir çalışma. *Düşünen Adam, 33*(2), 180-189.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Yaşlılık Döneminde Bireysel ve Ruhsal Gelişim. *Ekev Akademi Dergisi, 8*(19), 77-90.
- Kuğu, N., Akyüz, G., Erşan, E. ve Doğan, O. (2000). Sanayi bölgesinde çalışan çıraklarda madde kullanımı ve etkileyen etkenlerin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1*(1), 19-25.
- Lewinsohn, P. M., Joiner Jr, T. E., & Rohde, P. (2001). Evaluation of cognitive diathesis-stress models in predicting major depressive disorder in adolescents. *Journal of Abnormal Psychology, 110*(2), 203.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity: Challenges and prospects. In Educational resilience in inner city America: Challenges and prospects (pp. 3-25). New Jersey: Lawrence.

- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10- 19.
- Mocaiber, I., Pereira, M. G., Erthal, F. S., Machado-Pinheiro, W., David, I. A., Cagy, M., Et al. (2010). Fact or fiction? An event-related potential study of implicit emotion regulation. *Neuroscience Letters*, 476(2), 84-88.
- Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Development and Psychopathology*, 13(2), 355-375.
- Monasterio, E.B. (2002) Enhancing resilience in the adolescent. *Nurs Clin N Am*, 37, 373-379.
- Oktan, V. ve Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 543-556.
- Özgen, L., Kınacı, B. ve Arlı, M., (2012). Ergenlerin yeme tutum ve davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 229-248.
- Özkan, Y. (2020). Alkol Bağımlılarının intihar olasılıkları, depresyon, anksiyete ve çocukluk travması düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Özmen, D., Özmen, E., Çetinkaya, A. ve Akil, I. Ö. (2016). Ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 65- 73.
- Öztürk, N. (2020). Lise dönemindeki ergenlerin riskli yaşam deneyimleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 100-113.
- Phillips, K. F. V., & Power, M. J. (2007). A new self-report measure of emotion regulation in adolescents: The Regulation of Emotions Questionnaire. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 14(2), 145-156.
- Renk, K., & Creasey, G. L. (2003). The relationship of gender, gender identity, and coping strategies in late adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(2), 159-168.
- Rivers, S. E., Brackett, M. A., Katulak, N. A., & Salovey, P. (2007). Regulating anger and sadness: An exploration of discrete emotions in emotion regulation. *Journal of Happiness Studies*, 8, 393-427.
- Sağlam, A. ve İkiz, F. E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1235-1246.

- Savi, F. (2011). School attachment scale for children and adolescents: The study of validity and reliability. *Elementary Education Online*, 10(1), 80-90.
- Savi-Çakar, F., Girgin, M. ve Uzun, K. (2020). Ergenlerin intihar girişimlerinde risk faktörleri ve psikolojik yardım alma durumlarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3599-3618.
- Sayar, K., Öztürk, M. ve Acar, B. (2000). Aşırı dozda ilaç alımıyla intihar girişiminde bulunan ergenlerde psikolojik etkenler. *Klinik Psikiyatri Bülteni*, 10(3), 133-138.
- Schreiber, L. R. N., Grant, J. E. & Odlaug, B. L. (2012). Emotion regulation and impulsivity in young adults. *Journal of Psychiatric Research*, 46, 651-658.
- Shuchter, S. R., & Zisook, S. (1993). The course of normal grief. In M. S. Stroebe, W. Stroebe, & R. O. Hansson (Eds.), *Handbook of bereavement: Theory, research, and intervention* (pp. 23-43). New York: Cambridge University Press.
- Siener, S., & Kerns, K. A. (2012). Emotion regulation and depressive symptoms in preadolescence. *Child Psychiatry Human Development*, 43(4), 414-430.
- Siyez, M. D. (2013). *Ergenlerde problem davranışlar: Okul temelli önleme çalışmaları ile ilgili uygulama örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Steinberg, L., (2017). *Ergenlik*. Figen Çok (Çev). Ankara: İmge Yayınevi.
- Starner, T. M., & Peters, R. M. (2004). Anger expression and blood pressure in adolescents. *The Journal of School Nursing*, 20(6), 335-342.
- Svaldi, J., Dorn, C., Matthies, S., & Philipsen, A. (2012). Effects of suppression and acceptance of sadness on the urge for non-suicidal self-injury and self punishment. *Psychiatry Research*, 200, 404-416.
- Swadi, H. (1999). Individual risk factors for adolescent substance use. *Drug and Alcohol Dependence*, 55(3), 209-224.
- Şaşmaz, T., Buğdaycı, R., Toros, F., Kurt, A. Ö., Tezcan, H., Öner, S. ve Çamdeviren, H. (2006). Ergenlerde alkol içme prevalansı ve olası risk faktörleri: okul tabanlı, kesitsel bir çalışma. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(2), 94-104.

- Taşgın, E., & Çuhadaroğlu Çetin, F. (2006). Ergenlerde majör depresyon: Risk etmenleri, koruyucu etkenler ve dayanıklılık. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13 (2), 87-93.
- Tkach, C., & Lyubomirsky, S. (2006). How do people pursue happiness?: Relating personality, happiness-increasing strategies, and well-being. *Journal of Happiness Studies*, 7(2), 183-225.
- Türküm, S. (1999). *Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın bilişsel çarpıtmalar ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Vardar, E. ve Erzenin, M. (2011). Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 205-212.
- Walker, P., & Shaffer, M. (2007). Reducing depression among adolescents dealing with grief and loss: A program evaluation report. *Health & Social Work*, 32(1), 67-68.
- Walters, E., & Kendler, K. S. (1994). Anorexia nervosa and anorexia-like symptoms in a population based twin sample. *American Journal of Psychiatry*, 152, 62- 71.
- Williams, S., & McGee, R. (1991). Adolescents' self-perceptions of their strengths. *Journal of Youth and Adolescence*, 20(3), 325-337.

Emotion Organization Skills of Adolescents, Special Well-Being Strategies and the Effect of Grief Level on Risk Behavior *

Gökce Aysu AKYÜZ UÇAR** Firdevs SAVİ ÇAKAR***

Received: 15.10.2020 • Accepted: 01.12.2020 • Online Frist: 01.12.2020

Abstract

This study examines adolescents, their emotion regulation skills, strategies to increase subjective well-being, and the effect of grief on their risk behaviors. The study group consists of 865 high school adolescents between the ages of 14-18. In the data collection process, Risk Behavior Scale, The Adolescent Emotion Regulation Questionnaire, the Subjective Well-Being Increasing Scale for Adolescents, the Grief Scale, and the Personal Information Form were used. In the analysis of the data, the Independent Sample t-Test, Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and ANCOVA analysis were used. As a result of the study, it was found that adolescents' risk behaviors differ significantly by gender; and that there is a significant relationship between risk behaviors and grief level, emotion regulation skills, and strategies to increase subjective well-being. It was determined that adolescents' grief levels are effective on their risk behaviors, and strategies to increase their emotion regulation skills and subjective well-being have multiple effects on the orientation of adolescents to risk behaviors during the grief process. These results are thought to contribute to the prevention and intervention process of adolescent risk behaviors.

Keywords: Adolescence, emotion regulation, loss and grief, increasing subjective well-being, risk behaviors

Cited:

Akyüz Uçar, G.A., & Savi Çakar, F. (2021). Emotion organization skills of adolescents, special well-being strategies, and the effect of grief level on risk behavior. *Pamukkale University Journal of Education*, 52, 256-280. doi:10.9779.pauefd.811383.

* This study was produced from her master's thesis titled "Examining the Effects of Subjective Well-Being Strategies and Emotional Regulation Strategies on Risky Behaviors Depending on Presence of the Bereavement Experience".

** Ministry of Education, aysu.akyuz@hotmail.com, 0000-0002-7798-1818

*** Associate Professor, Mehmet Akif Ersoy University Institute of Educational Sciences, firdevssavi@hotmail.com, 0000-0001-8536-3625

Introduction

An individual who enters adolescence is now expected to prepare for adulthood, to fulfill their social and individual responsibilities, and to make decisions that will determine the future period of their life (Erikson, 1994; Koç, 2004; Renk & Creasey, 2003).

Adolescents have to both fulfill these developmental tasks and cope with the losses they encounter. As a matter of fact, adolescents may face several loss experiences during this period and may have difficulty coping. This situation puts them in a more risky position in terms of adaptation problems and problem behaviors. They may face numerous individual and social problems as a consequence of substance addiction, withdrawal from school, risky sexual behaviors, and antisocial behaviors that especially start with and increase after adolescence (Alikaşifoğlu, 2008; Doğan & Eryılmaz, 2013).

According to Jessor (1991), risk behaviors hinder the completion of adolescent developmental tasks and prevent them from fulfilling their responsibilities in adulthood. These behaviors are also considered risk factors for personal, social, or developmental adverse outcomes (Alikaşifoğlu, 2008). The factors that lead to the emergence of these behaviors are defined as risk factors, while the factors that prevent or reduce the performance of these behaviors are defined as protective factors (Masten, 1994; Siyez, 2013). Among the risk factors that affect risk behaviors, several factors are frequently mentioned, such as low socioeconomic level (Jessor, 1998), participation in minority groups (Swadi, 1999), low academic interest (Bryant, Schulenberg, Bachman, O'Malley, & Johnston, 2000), presence of domestic violence (Karabulut, Özçelik, & Karamustafaloğlu, 2020), having a history of traumatic experiences (Kuğu, Akyüz, Erşan, & Doğan, 2000), dropout (Henry, Stanley, Edwards, Harkabus, & Chapin, 2009) and having poor family relationships (Öztürk, 2020). On the other hand, among the protective factors for adolescents, these positive factors such as having positive family relationships (Monastreio, 2002), high academic achievement and academic goals (Taşkın & Çuhadaroğlu-Çetin, 2006), high self-confidence (Steinberg, 2017), high subjective well-being (Positive variables such as Hoyt, Chase-Lansdale, McDade, & Adam, 2012), presence of emotion control skills (Schreiber, Grant, & Odlag, 2012), and the presence of healthy environmental conditions (Alikaşifoğlu, 2008) are frequently emphasized.

Loss and trauma and the grief process, which are considered as risk factors in adolescence, are among the life experiences that are difficult for adolescents to adapt and cope with. In various studies on this subject, particularly the relationship between the coping

level of adolescents with loss and their orientation to risk behaviors stands out (Bowlby, 1982; Dülger, Tokdemir, Tezcan, Kuloğlu, & Doğan, 1997; Erdur-Baker & Doğan, 2014; Hamdan et al., 2012; Hansen, Cavanaugh, Vaughan and Sikkema, 2009; Garzouzie, 2011; Walker and Shaffer, 2007). Thus, the fact that the rate of suicide increases after the loss of parents (Cash & Bridge, 2009), and that death of a loved one is a factor affecting suicidal thoughts (Aktepe et al., 2006), and the studies that reveal the positive effect of the loss of romantic relationships (Özkan, 2020) when adolescents start using alcohol and substances support this view.

In recent years, it is seen that studies have focused more on the prevention and the intervention of adolescents' risk behaviors. Herewith, it is thought that examining adolescents' loss and grief processes will especially contribute to the prevention of inclination towards risk behaviors. In our country, no studies are examining adolescents' emotion regulation skills and subjective well-being strategies in the interventions to be developed for adolescents who exhibit risk behaviors and who have experienced a loss and are in the grief process. In this respect, this study can support effective prevention and intervention studies for adolescents by focusing on the loss and grief levels of adolescents who tend towards risk behaviors.

The Current Study

This study is aimed to examine the effects of adolescents' emotion regulation skills, the strategies to increase subjective well-being, and the level of grief on their risk behaviors. In this study, which is based on the hypothesis that adolescents' emotion regulation skills and their subjective well-being increasing strategies and their grief levels are related to risk behaviors, answers to the following research questions are sought in line with this hypothesis:

- Do the risk behaviors of adolescents differ significantly by gender?
- Is there a significant relationship between adolescents' risk behaviors and their grief?
- Is there a significant relationship between adolescents' risk behaviors and their emotion regulation skills?
- Is there a significant relationship between adolescents' risk behaviors and their subjective well-being increasing strategies?

- Do adolescents' emotion regulation skills, and subjective well-being increasing strategies and grief level have an effect on their risk behaviors?

Method

This research is in the relational scanning model. The purpose of the studies conducted in the relational screening model is to determine co-change or the degree of change between variables. During the screening study, it is not aimed to interfere with the situation, environment, conditions, or individuals subject to the research so that the existing situation can be revealed without any confounding factor (Karasar, 2009). In this study, the relationship between adolescents' risk behaviors and their emotion regulation skills, subjective well-being increasing strategies, and grief level are examined.

Participants

The universe of the study consists of adolescents attending secondary education institutions in our country. The study participants consisted of 865 adolescents attending secondary education institutions in Isparta in the 2018-2019 academic year. The data were collected from five different high schools, including diverse types of high schools. The random sampling method was used in the selection of high schools and classes for data collection. Among the secondary education institutions located in the city center, Vocational and Technical Anatolian High Schools, and Anatolian High Schools, the schools and the classes where the scales will be applied were selected by simple random sampling. The simple random sampling method is to draw sampling units from the created universe list (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2016).

Data Collection Tools

Risk behaviors scale

Gençtanırım and Ergene (2014) developed a risk behavior scale in Turkey to assess adolescents' risk behavior trends. The scale addresses risk behaviors in six sub-dimensions: antisocial behaviors (ASB), alcohol use (AU), smoking (S), suicidal tendency (ST), dietary habits (DH), and dropout (D). Like the score they obtained from the RBS increases, their tendency to show risk behavior also increases. The overall internal consistency coefficient of the RBS is .91. The test-retest reliability coefficient obtained in the test-retest analysis of the RBS was found to be .85 for the whole scale. Within this study's scope, the overall internal consistency coefficient (Cronbach α) of RBS was calculated as .90.

Regulation of emotions questionnaire (REQ) for adolescents

The scale, which Phillips and Power (2007) developed to examine adolescents' emotional regulation based on functional-non-functional and internal-external factors, was adapted by Duy and Yıldız (2014). The scale consists of four sub-dimensions: internal functional emotion regulation, internal dysfunctional emotion regulation, external efficient emotion regulation, and external dysfunctional emotion regulation. As a result of the adaptation studies with 899 students, the reliability values were found between .66 and .76. Of the 19 items in the original scale, only 1 item was not processed, and the 18-item form was removed from the form. Scale scoring was arranged according to the rule of never (1) and always (5). It was emphasized that the participant's most preferred method of emotion regulation with the increase in the score obtained among the sub-dimensions. In this study, the Cronbach Alpha coefficient for the overall scale was .80; The coefficients of the sub-dimensions were calculated as .86 internally functional, .73 externally non-functional, .75 internally dysfunctional, and external efficient emotion regulation .65.

A scale about subjective well being increases strategies for adolescents

The scale of strategies to increase subjective well-being for adolescents: It was developed by Eryılmaz (2010) to describe subjective well-being strategies of adolescents. During the development of the scale, qualitative interviews were done first, and a 40-item form was created accordingly. The form, which passed the expert opinion, was used in the validity and reliability study with 30 items and five sub-dimensions. The sub-dimensions are named by using the literature as receiving positive reactions from the environment, fulfilling religious belief requirements, responding positively to the environment, satisfying requests, and protecting subjective well-being. In order to test the appropriateness of the scale, the Life Satisfaction Scale was used, and a positive and moderate level of agreement was found. After the factor analysis, the scale was added to the literature as 17 items. In this study, the Cronbach Alpha coefficient for the overall scale was .92; The coefficients of the sub-dimensions are .90; .73; .89; It has been calculated as .89 and .75.

Grief scale

It was developed by Balcı-Çelik (2006) in order to measure the grief reactions of individuals after their first-degree losses, with sub-dimensions. In developing the scale, the literature was reviewed first, and then data were collected with the help of open-ended questions with 85 participants. In the light of these data, items were created, and items with

low correlation coefficients were removed from the pool and became 45 items. The scale prepared as a 5-point Likert was applied to 103 people, and a validity and reliability study was carried out. The scale consists of 35 items and physical, emotional, cognitive, and behavioral sub-dimensions. In this study conducted with adolescents, the Cronbach Alpha coefficient for the overall scale was .90; coefficients of the sub-dimensions .76; .60; It was calculated as .78 and .88.

Personal information form

In the personal information form prepared by the researcher, students'; gender, age, school, family income level, parents' living situation, parents' employment status, family integrity, loss of relatives, duration of loss and the way the loss occurred and the negativities experienced (parental divorce, moving, chronic illness, disease, loss of academic achievement, abuse, a dropout from school, loss of job of parents, addiction, foreclosure, natural disaster) and a personal information form containing socio-demographic characteristics. Items related to adverse life events were created by taking the experiences of loss as a reference in Humphrey (2017).

Process

The study data were collected in 2018 within the scope of the master's thesis application permission, and the Ministry of National Education Survey Application Permit was issued on 30/11/2018 and numbered 13252. In order to collect the data, the participants were given information about the researcher's identity, the purpose of the research, the confidentiality of the data, and the researcher's contact information. Signed informed consent forms were obtained from the parents and students of the students who wanted to participate in the study voluntarily. Classroom practice was provided on the basis of volunteering. This application took an average of 25 minutes. The 1000 scales completed by the participants were examined by the researcher, and 135 scales, which were found to be not filled in completely, were not included in the study, and statistical studies were carried out on 865 scales.

Data Analysis

In the analysis of the data, it was determined that the whole scale and its sub-dimensions showed normal distribution by using the Skewness and Kurtosis coefficients in the normality test of the scale scores ($z = .092$; $p < .05$). In comparing risk behavior scale scores according to gender variables, two independent samples t-test: To examine the relationship between the dependent and independent variables, the Pearson Product Moment Correlation

Coefficient was calculated, and ANCOVA analysis was performed to compare many variables with the control variable. The significance level in the analyzes was determined as .05 ($p < .05$).

Findings

Descriptive Statistics of the Study

When the socio-demographic characteristics of the participants ($N = 865$) are examined; 45.70% are women, 54.30% are men; 25.90% of them are 14-15 years old, 29.60% are 16 years old, 35.70% are 17 years old, 8.80% are 18 years old; 42.50% of the study in Vocational and Technical Anatolian High Schools and 57.50% in Anatolian High Schools. The monthly income of the family of 12.10% of the participants is below 1500 TL, 41.80% between 1500-3000 TL, 23.10% between 3000-4500 TL, 14.00% between 4500-6000 TL, 8.90% above 6000 TL; 64.40% of them are not working, 15.40% are self-employed, 16.20% are civil servants, and 2.90% are workers. The father of 6.70% of the participants is not working, 52.40% are self-employed, 30.10% are civil servants, 8.90% are workers; 6.90% of them have divorced parents, 89.90% of them live together with their parents.

Findings Regarding the Dependent and Independent Variables of the Study

The results of comparing the risk behaviors scale scores of adolescents according to gender, are given in Table 1.

As seen in Table 1, it was found that the total and sub-dimension scores of the risk behaviors scale differ significantly according to gender. The scores of male adolescents for antisocial behavior, substance addiction, dropout, and generally, risk behaviors are significantly higher than female students' scores. On the other hand, female students' suicidal tendencies and eating habits with risk behavior scores were found to be significantly higher than male adolescents.

Table 1. Independent Two-Sample t-Test Results for Comparison of Risk Behaviors Scale Scores by Gender

Sub-Dimension	Gender	N	\bar{X}	SS	t	P
Antisocial Behaviors	Female	395	1.94	.75	-3.67	.000*
	Male	470	2.15	.88		
Substance Abuse	Female	395	1.35	.67	-7.76	.000*
	Male	470	1.81	.99		
Suicide Tendency	Female	395	3.09	.83	7.21	.000*
	Male	470	2.66	.93		
Eating Habits	Female	395	2.90	.87	6.35	.000*
	Male	470	2.49	1.00		
Drop-out	Female	395	1.52	.69	-4.71	.000*
	Male	470	1.78	.91		
Risk Behaviors	Female	395	68.62	17.07	-3.58	.000*
	Male	470	74.06	25.86		

*p<.05

The findings regarding the correlation analysis between grief level, risk behaviors, emotion regulation skills, and subjective well-being increasing strategies are given in Table 2

According to the data in Table 2, it is observed that the physical and emotional sub-dimensions of the grief scale have a significant relationship with the risk behaviors; cognitive sub-dimension with suicidal tendency and eating habits; behavioral sub-dimension was found to be positively and significantly associated with antisocial behaviors, substance addiction, and suicidal tendency. All sub-dimensions of the risk behavior scale are positively and significantly associated with external dysfunctional emotion regulation. Suicidal tendency and eating habits; Internal functional emotion regulation and external efficient emotion regulation sub-dimensions are positively and significantly correlated. On the other hand, a negative and significant relationship was found between the risk behavior sub-dimensions seen in adolescents and the strategies to increase subjective well-being, positive response to the environment, positive reaction from the atmosphere, the fulfillment of the requirements of religious belief, mental control and applying strategies to increase subjective well-being.

Table 2. Findings Regarding the Relationship Between Grief Scale, Risk Behaviors Scale,

Emotion Regulation Scale and Subjective Well-being Increasing Scale

Ölçek ve Alt Boyutlar	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1. Physical Grief Reactions	.56**	.42**	.62**	.73**	-.06	.19**	.27**	.12*	.18**	.18**	.26**	.15**	.16**	.23**	-.06	-.02	-.05	-.03	-.10	-.05
2. Emotional Grief Reaction	1	.63**	.59**	.84**	.19**	.17**	.27**	.22**	.16**	.21**	.23**	.14**	.19**	.23**	-.03	.03	.03	.09	-.02	.04
3. Cognitive Grief Reactions		1	.51**	.83**	.38**	.05	.29**	.25**	.00	.01	.21**	.11*	.00	.04	.14**	.12*	.18**	.19**	.14**	.18**
4. Behavioral Grief Reactions			1	.84**	-.03	.25**	.35**	.09	.23**	.27**	.25**	.06	.25**	.28**	-.12*	-.11*	-.13*	-.06	-.13*	-.13*
5. Total Grief Scale				1	.18**	.20**	.37**	.21**	.17**	.19**	.28**	.13**	.17**	.23**	-.01	.01	.02	.07	-.02	.02
6. Internal Functional ER					1	.00	.22**	.30**	-.07	-.16**	.16**	.13**	-.10**	-.06	.28**	.19**	.29**	.20**	.25**	.29**
7. External Dysfunct. ER						1	.50**	.20**	.44**	.32**	.22**	.22**	.30**	.44**	-.13**	.02	-.09**	-.04	-.14**	-.11**
8. Internal Dysfunct. ER							1	.17**	.25**	.15**	.45**	.28**	.20**	.33**	-.06	.04	0.04	-.04	-.04	-.04
9. External Funct. ER								1	.02	-.02	.10**	.14**	-.01	.04	.21**	.15**	.21**	.14**	.18**	.24**
10. Antisocial Behaviors									1	.48**	.30**	.28**	.45**	.73**	-.17**	.08	-.13**	-.07	-.19**	-.13**
11. Substance Abuse										1	.16**	.17**	.54**	.81**	-.20**	-.12**	-.22**	-.20**	-.21**	-.24**
12. Suicidal Tendency											1	.41**	.25**	.47**	-.04	.10	.05	-.01	-.06	-.01
13. Eating Habits												1	.22**	0.51**	-.03	.17**	.03	-.04	-.04	.01

14. Drop-out	1	.73**	-.20**	-.06	-.20**	-.11**	-.19**	-.19**
15. Risk Behavior	1		-.19**	.02	-.17**	-.14**	-.21**	-.19**
16. Str. of Giving PRE	1			.41**	.57**	.44**	.49**	.73**
17. Str. of Satisfying Requests	1				.57**	.50**	.43**	.74**
18. Str. of Having PRE	1					.59**	.60**	.83**
19. Fulfilling the RRB	1						.59**	.77**
20. Mental Control	1							.78**
21. Applying Str. to ISW	1							

The results of ANCOVA made to reveal the multivariate effects of emotion regulation, subjective well-being, increasing strategies, and mourning level variables are given in Table 3.

Table 3. The Results of Covariance Analysis (ANCOVA) Regarding Risk Behaviors, Emotion Regulation, Subjective Well-being Increasing Strategies, and Grief Level Variables

<i>Independent Variable</i>	<i>Dependent Variable</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>η²p</i>	
<i>Emotion Regulation Skills</i>	<i>Internal Funct.</i>	<i>Antisocial Behaviors</i>	.97	.325	.001
		<i>Substance Abuse</i>	7.63	.006	.009
		<i>Suicidal Tendencies</i>	4.05	.045	.005
		<i>Eating Habits</i>	4.66	.031	.005
		<i>Okul Terki</i>	2.67	.103	.003
	<i>External Dysfunct.</i>	<i>Antisocial Behaviors</i>	109,35	.000	.114
		<i>Substance Abuse</i>	58.38	.000	.064
		<i>Suicidal Tendencies</i>	.42	.515	.000
		<i>Eating Habits</i>	5.71	.017	.007
		<i>Okul Terki</i>	32.86	.000	.037
<i>Increasing Subjective Well-being Strategies</i>	<i>Internal Dysfunct.</i>	<i>Antisocial Behaviors</i>	1.74	.187	.002
		<i>Substance Abuse</i>	.29	.589	.000
		<i>Suicidal Tendencies</i>	133.88	.000	.136
		<i>Eating Habits</i>	24.08	.000	.027
		<i>Okul Terki</i>	5.33	.021	.006
	<i>Fulfillments of Requests</i>	<i>Antisocial Behaviors</i>	31.01	.000	.035
		<i>Substance Abuse</i>	.84	.359	.001
		<i>Suicidal Tendencies</i>	14.29	.000	.016
		<i>Eating Habits</i>	34.37	.000	.039
		<i>Okul Terki</i>	2.46	.117	.003
<i>Fulfilling the Requirements of Religious Belief</i>	<i>Antisocial Behaviors</i>	.19	.663	.000	
	<i>Substance Abuse</i>	3.50	.062	.004	
	<i>Suicidal Tendencies</i>	.01	.906	.000	
	<i>Eating Habits</i>	7.86	.005	.009	
	<i>Okul Terki</i>	1.05	.306	.001	

	<i>Antisocial Behaviors</i>	10.10	.002	.012
<i>Mental Control</i>	<i>Substance Abuse</i>	.23	.633	.000
	<i>Suicidal Tendencies</i>	6.70	.010	.008
	<i>Eating Habits</i>	1.46	.228	.002
	<i>Okul Terki</i>	2.67	.103	.003
	<i>Antisocial Behaviors</i>	2.23	.109	.005
<i>Grief Level</i>	<i>Substance Abuse</i>	4.92	.007	.011
	<i>Suicidal Tendencies</i>	1.69	.185	.004
	<i>Eating Habits</i>	.74	.475	.002
	<i>Okul Terki</i>	5.87	.003	.014

According to the ANCOVA results seen in Table 3, the effects of internal functional emotion regulation, substance addiction, suicidal tendency, and eating habits on risk behaviors are significant; however, it was found that antisocial behavior and dropout had no significant effect on risk behaviors.

According to ANCOVA results, the effects of external dysfunctional emotion regulation on antisocial behaviors, substance addiction, eating habits, and school behaviors are significant; however, it was observed that it did not significantly affect the suicidal tendency. The effects of internal dysfunctional emotion regulation on suicidal tendencies, eating habits, and dropout risk behaviors are noteworthy; however, it was observed that antisocial behaviors and substance abuse did not significantly affect risk behaviors.

According to ANCOVA results, the effects of satisfying desires on antisocial behaviors, suicidal tendency, and eating habits risk behaviors are noteworthy; however, it was found that substance addiction and dropout had no significant effect on risk behaviors. The consequence of fulfilling the requirements of religious belief on the risk behavior of eating habits is significant; However, antisocial behaviors, substance addiction, suicidal tendency, and dropout were found to have no significant effect on risk behaviors. The consequences of the mental control strategy on antisocial behaviors and suicidal risk behaviors are significant; however, it was found that substance abuse, eating habits, and dropout had no significant effect on risk behaviors.

According to the ANCOVA results, the effects of the level of grief due to loss on substance addiction and risk behaviors with dropout are significant; however, it was

observed that antisocial behaviors, suicidal tendencies, and eating habits did not have a significant effect on risk behaviors.

In the results of ANCOVA analysis conducted to examine the multivariate effects of emotion regulation, subjective well-being increasing strategies, and grief level variables on risk behaviors; It was determined that grief had a regulatory effect on the effects of emotion regulation and subjective well-being increasing strategies on risk behaviors and the results of the paired comparison were examined. The results obtained are given in Table 4.

The findings of the research regarding the Bonferroni corrected pairwise comparison results are given in Table 4.

Table 4. *Bonferroni Corrected Pairwise Comparison Results*

Risk Behavior	Level of Grief due to Loss	N	\bar{X}	SH	Significant Difference
Antisocial Behavior	No (A)	477	2.02	.03	No
	Low (B)	259	2.06	.04	
	Medium (C)	129	2.18	.06	
Substance Abuse	No (A)	477	1.55	.01	C>A,B
	Low (B)	259	1.58	.02	
	Medium (C)	129	1.81	.02	
Suicidal Tendency	No (A)	477	2.85	.04	No
	Low (B)	259	2.81	.05	
	Medium (C)	129	2.97	.07	
Bad Eating Habits	No (A)	477	2.66	.04	No
	Low (B)	259	2.73	.06	
	Medium (C)	129	2.63	.08	
Drop-out	No (A)	477	1.61	.04	C>A,B
	Low (B)	259	1.64	.05	
	Medium (C)	129	1.88	.07	

Low: 35-82, Medium: 82-135

As seen in Table 4, according to the results of the paired comparison, it is seen that the scores of the adolescents with a high level of grief, adjusted for emotion regulation and subjective well-being strategies, are significantly higher than the scores of the participants who do not experience mourning or who have low mourning. Accordingly, it was found that adolescents who got high scores on the grief scale had higher scores on risk behaviors from school dropout and substance addiction subscales, depending on their emotion regulation skills and strategies to increase subjective well-being.

Discussion

In the first finding of the study, it is seen that adolescents' risk behaviors significantly differ according to gender. Accordingly, it was determined that the total scores of antisocial behaviors, substance addiction, dropout sub-dimensions, and risk behaviors in male adolescents were higher than that of girls. As for the girl adolescents, their suicidal tendency and eating habits scores are higher than that of boys. These results appear to be similar to studies in the literature that show that risk behaviors differ significantly according to gender (Deykin, Levy, & Wells, 1987; Hair, Park, Ling, & Moore, 2009; Moffitt & Caspi, 2001; Sağlam & İkiz, 2017; Steinberg, 2017; Şaşmaz et al., 2006). In these studies, it is stated that compared to female adolescents, male adolescents have a higher probability of committing crime and aggression levels (Aydın & Akgün, 2014), and substance use (Jamison & Myers, 2008); and school dropout. It is also stated that male adolescents' interest in school is lower than that of female adolescents, and drop-out behavior is more common (Deschamps, 1992; Goldschmidt & Wang, 1999; Savi, 2011; Williams & Mcgee, 1991).

In addition, the fact that female adolescents have more suicidal tendencies than boys is supported by many studies (Akın & Berkem, 2012; Lewinsohn, Joiner, & Rohde, 2001; Savi-Çakar, Girgin, & Uzun, 2020). When given a look at the findings of dietary habits, it is seen that the gender factor is effective (Oktan & Şahin, 2010; Özgen, Kınacı, & Arlı, 2012; Vardar & Erzen, 2011; Walters & Kendler, 1994). According to all of these results, it is seen that gender is a significant factor in risk behaviors. This finding may be explanatory in the development of more specific intervention strategies that take into account the needs of different gender characteristics and consider gender-specific biopsychosocial dynamics and gender roles in the prevention and intervention process of risk behaviors in adolescents. On the other hand, the fact that the risk behaviors of adolescents differ significantly according to gender cannot be considered as a direct effect of gender on risk behaviors. Therefore, studies can be conducted to evaluate the direct effect of gender on risk behaviors.

In the second finding obtained in the study, there is a positive and significant relationship between adolescents' grief level and their risk behaviors. In other words, as the level of grief increases, adolescents' tendency to risk behaviors increases. When the literature is examined, some studies discover that adolescents show more than one or all of the risk behaviors such as substance addiction, bad eating habits (eating disorders), suicidal tendencies, a dropout from school, and antisocial behaviors (Arslan, 2012; Evans & Burton, 2013; Gould, Fisher, Parides, Flory, & Shaffer, 1996). In the study, a positive and significant

relationship was found between the risk behaviors of dropout from school and substance addiction with the level of grief. There are also studies showing that school dropouts in adolescents can be associated with losses (Deschamps, 1992). As for the substance addiction behavior, in the literature, it is evaluated interrelatedly with complicated grief-exaggerated grief reactions (Balcı- Çelik, 2006; Bildik, 2013). In light of these findings, it can be said that grief after loss is an important factor in the emergence of risk behaviors in adolescents.

According to another finding of the study, there is a significant relationship between adolescents' risk behaviors and emotion regulation skills. Accordingly, adolescents' suicidal tendencies and eating habits are positively and significantly associated with internal functional emotion regulation and external functional emotion regulation skills. It was found that adolescents with internal dysfunctional emotion regulation skills also exhibit more frequent suicidal tendencies, bad eating habits, and dropout behaviors. In the studies supporting these findings, it is also found a positive and significant relationship between dysfunctional emotion regulation skills and risk behaviors (Davis, 2001; Mocaiber et al., 2010; Türküm, 1999; Siener & Kerns, 2012; Svaldi, Dorn, Matthies, & Philippsen, 2012. ; Rivers, Brackett, Katulak, & Salovey, 2007). Studies are showing that there is a relationship between suicidal behavior and the expression of emotions in adolescents and that the risk of suicide increases in adolescents who have difficulty expressing their feelings (Cairns, Cairns, Neckerman, Ferguson, & Garipey, 1989; Sayar, Öztürk, & Acar, 2000). As a matter of fact, studies are revealing that dysfunctional emotion regulation, which is used to cope with these emotions, is also associated with psychopathological conditions in adolescents in many areas. In these studies, the relationship between the use of internal dysfunctional emotion regulation and loneliness (Yıldız, 2016) and depressive symptoms (Duy & Yıldız, 2014) is also emphasized. Risk behaviors seen in adolescents are also considered as a type of anger in or out expression (Çelik et al., 2011; Özmen, Özmen, Çetinkaya, & Akil, 2016; Starner & Peters 2004). Therefore, while the healthy management of several negative emotions (sadness, helplessness, guilt) that emerge during adolescence is of great importance in terms of adolescents' compliance, it will also contribute to the reduction of risk behaviors.

It is also found in the study that there is a relationship between the external dysfunctional emotion regulation and antisocial behaviors, substance addiction, bad eating habits, and dropout behaviors. This finding of the study is in line with the literature (Davis, 2001; Mocaiber et al., 2010). External dysfunctional emotion regulation is evaluated as the

individual's ability to regulate his emotions with the help of people around him (Duy & Yıldız, 2014). As the use of external emotion regulation strategies increases, the observation of more antisocial behaviors, substance addiction, bad eating habits, and dropout behaviors in adolescents reveals that these adolescents tend to external resources more in terms of emotion regulation, and these sources also pose a risk for risk behaviors.

Another finding of the study was that there was a significant negative relationship between adolescents' risk behaviors and their subjective well-being increasing strategies. A negative and significant relationship was found between adolescents' risk behaviors and strategies to increase subjective well-being, such as positive reaction to the environment, positive reaction from the environment, fulfilling the requirements of religious belief, performing mental control, and applying strategies to increase subjective well-being. These results show that adolescents' risk behaviors decrease as their level of using subjective well-being, increasing strategies increases. As defined in the literature, it is clear that subjective well-being, with its characteristics such as adaptation, adaption to life conditions, or satisfaction from life (Myers & Diener, 1995), will contribute to the reduction of adolescents' tendency towards risk behaviors. Using subjective well-being increases strategies such as protecting subjective well-being, reducing negative emotions, and providing mental control about subjective well-being (Buss, 2000; Fordyce, 1983; Tkach & Lyubomirsky, 2006) will increase adolescents' adaptation and decrease their tendency towards risk behaviors. As a matter of fact, it has been found in the research that the strategy of satisfying demands, which is one of the strategies of increasing subjective well-being, is associated with antisocial behavior, suicidal tendency, and bad eating habits. It can be interpreted that the strategy of satisfying the desires includes activities aimed at obtaining pleasure for the individual (Buss, 2000; Fordyce, 1983; Tkach & Lyubomirsky, 2006) and this means an increase in the subjective well-being of adolescents and will play a protective role in terms of risk behaviors.

Another finding of the study is that adolescents' emotion regulation skills and subjective well-being increasing strategies and grief level have multiple effects on their risk behaviors, and it was determined that grief has a regulatory effect on the effects of emotion regulation and subjective well-being increasing strategies on risk behaviors. According to this, adolescents' external dysfunctional emotion regulation skills and the strategies of satisfying requests and making mental control, which belong to the strategies to increase their subjective well-being, significantly affect their antisocial behaviors. Adolescents'

internal functional emotion regulation and internal dysfunctional emotion regulation and the strategies of satisfying requests and performing mental control, which belongs to the strategies to increase their subjective well-being, significantly affect suicidal tendency. Adolescents' level of internal functional and external dysfunctional emotion regulation and grief has a significant effect on substance addiction. Adolescents' internal functional and internal dysfunctional emotion regulation and the strategy of satisfying the desires, which is subjective well-being increasing strategies, have a significant effect on bad eating habits. Adolescents' external dysfunctional emotion regulation skills and grief level have a significant effect on dropping out of their risk behaviors. When the literature is examined concerning all these findings, studies are revealing that adolescents exhibit more risk behaviors during the grief process and that they show one or more risk behaviors such as substance addiction, bad eating habits (eating problems and disorders), antisocial behaviors, suicidal tendencies and dropout (Arslan, 2012; Evans & Burton, 2013). Grief symptoms in many areas in individuals after a loss can lead to an increase in substance use disorders (Shuchter & Zisook, 1993). As a matter of fact, in the study conducted by Betancourt et al. (2012), the rate of PTSD after the loss was 30.4%, the rate of traumatic grief was 21.4%, and the rate of general behavior problems was 21.4%. Similarly, attention is drawn to the high rates of alcohol and substance addiction, depression, and anxiety among adolescents with parental loss (Brent, Melhem, Donohoe, & Walker, 2009). The current findings suggest that the grief process is an important risk factor for adolescents' orientation to risk behaviors.

In addition, according to the results of the paired comparison in the study, it was observed that depending on their strategies to increase emotion regulation skills and subjective well-being, adolescents with a high level of grief had higher levels of dropout and substance addiction, compared to adolescents with a low level of grief and no grief. While this finding reveals that the grief process of adolescents is more effective, especially in dropout and substance addiction, it is consistent with the results of other studies in the literature (Brent et al., 2009; Evans & Burton, 2013; Gould et al., 1996; Shuchter & Zisook, 1993). For this reason, it is expected that adolescents who use well-being-increasing strategies effectively in the grief process will be at a better level in adapting to their loss situations (Erol & Öner, 1999). Thus, they will live the grief process healthily. At the same time, adolescents can re-increase their well-being that decreased during the grief process with strategies that increase subjective well-being. In this case, they can prevent orientation to risk behaviors. This finding is especially important in revealing the effects of loss and

grief in adolescents' risk behaviors, school dropout, and substance addiction. It is thought to be a source of preventive mental health and intervention studies.

When all these results are evaluated in general, it has been determined that the level of the grief of adolescents is effective on their risk behaviors, and in this process, the level of using emotion regulation skills and subjective well-being increasing strategies has a significant effect on the orientation to risk behaviors of adolescents who are in the grief process.

Conclusion and Recommendations

In conclusion, it was found in this study that adolescents' risk behaviors differ significantly by gender and that there is a significant relationship between adolescents' risk behaviors and their grief level, emotion regulation skills, and strategies to increase subjective well-being. In addition, it has been determined that adolescents' emotion regulation skills, subjective well-being increasing strategies, and grief level have multiple effects on their risk behaviors.

Based on the study results, it has been seen that the emotion regulation skills and subjective well-being increasing strategies of adolescents experiencing grief are factors affecting their risk behaviors. Based on this, apart from preventive and protective activities for adolescents in the grief process who have loss experiences, effective grief counseling intervention studies for them to have a healthy grief process will be effective in preventing risk behaviors. An experimental study can be conducted with the help of a program developed in this framework to prominently investigate the effects of emotion regulation skills and subjective well-being increasing strategies on the relationship between loss reactions and risk behaviors. In-service training aimed at improving the skills of school psychological counselors for grief counseling and increasing the resilience of disadvantaged groups can be increased. Conducting experimental studies to increase emotion regulation skills and subjective well-being strategies with disadvantaged adolescents may be beneficial. In addition to working with adolescents, it is thought that providing skills for families that will increase adolescent-parent communication, conflict resolution skills, and psychological resilience will be effective in managing risk behaviors.

The study's limitations are that the data obtained are limited to the questions in the scales, and the study group consisted of only high school students attending formal education in Isparta. In order to increase the generalizability of the results obtained from this

study, it is thought that conducting multidimensional studies based on risk behaviors in adolescents with different risk groups will contribute to the field.

Ethical Approval: *This study was produced from the master's thesis prepared in the Guidance and Psychological Counseling Department of the Education Sciences Institute of Mehmet Akif Ersoy University with the decision of EYK dated 22/11/2019 and numbered 314/8.*

Conflict Interest: *Authors declare no conflict of interest regarding this article.*

Authors Contributions: *The authors confirm that they are responsible for the entire process of the study.*

References

- Akın, E. ve Berkem, M. (2012). İntihar girişiminde bulunan ergenlerde psikiyatrik tanıların, demografik ve klinik özelliklerin değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 17(4), 228-232.
- Aktepe, E., Kandil, S., Göker, Z., Sarp, K., Topbaş, M. ve Özkorumak, E. (2006). İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve psikiyatrik özelliklerin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(6).
- Alikaşifoğlu, M. (2008). Ergenlerde davranışsal sorunlar. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi: Adolesan Sağlığı II*, 63, 55-59.
- Arslan, G. (2012). *Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışların aile sorunları, aile yapısı açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aydın, A. ve Akgün, S. (2014). Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, öfke ve narsisizm Birliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 44-56.
- Balcı-Çelik, S. (2006). Yas ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 25, 105-111.
- Betancourt, T. S., Newnham, E. A., Layne, C. M., Kim, S., Steinberg, A. M., Ellis, H., et. al. (2012). Trauma history and psychopathology in war-affected refugee children referred for trauma-related mental health services in the United States. *Journal of Traumatic Stress*, 25(6), 682-690.
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Ortho psychiatry*, 52(4), 664.
- Brent, D., Melhem, N., Donohoe, M.B., & Walker, M. (2009). The incidence and course of depression in bereaved youth 21 months after the loss of a parent to suicide, accident, or sudden natural death. *Am J Psychiatry*, 166(7), 786-794.
- Bryant, A. L., Schulenberg, J., Bachman, J. G., O'malley, P. M., & Johnston, L. D. (2000). Understanding the links among school misbehavior, academic achievement, and cigarette use: A national panel study of adolescents. *Prevention Science*, 1(2), 71-87.
- Buss, D. M.(2000). The Evolution of Happiness. *American Psychologist*, 55, 15-23.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21.Basım). Ankara: Pegem Akademi.

- Cairns, R., Cairns, B., Neckerman, H., Fergusan, L., & Garipey, J. (1989). Growth and aggression: 1. Childhood to early adolescence. *Development Psychology*, 25(2), 320-330.
- Cash, S. J. & Bridge, J.A. (2009). Epidemiology of youth suicide and suicidal behavior. *Curr Opin Pediatr*, 21, 613-619.
- Çelik, G., Yıldırım, V., Metin, Ö., Tahiroğlu, A., Toros, F., Avcı, A., ve diğerleri (2011). Özkıyım girişimi olan ergenlerde ruhsal bozukluklar, benlik ve aile işlevselliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 280- 286.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Deschamps, A. B. (1992). *An integrative review of research on characteristics of dropouts*. Unpublished Doctoral Dissertation, The George Washington University, USA.
- Deykin, E. Y., Levy, J. C., & Wells, V. (1987). Adolescent depression, alcohol and drug abuse. *American Journal of Public Health*, 77(2), 178-182.
- Doğan, T. ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2014). Ergenler için duygu düzenleme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 23-35.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2014). Farklı zorbalık statüsüne sahip erinlerde okula bağlanma ve yalnızlık. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 173- 188.
- Dülger, H. E., Tokdemir, M., Tezcan, E. A., Kuloğlu, M. ve Doğan, I. (1997). Elazığ ıslahevindeki çocuk ve ergen hükümlülerde kendini yaralama davranışı. *Düşünen Adam*, 10(4), 18-21.
- Erdur- Baker, Ö. ve Doğan, T. (2014). *Afetler, krizler, travmalar ve psikolojik yardım*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). New York: WW Norton & Company.
- Erol, N. ve Öner, Ö. (1999). Travmaya psikolojik tepkiler ve bunlara yaklaşım. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 40-49.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenler için öznel iyi oluşu artırma stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 81-88.
- Evans, C. B., & Burton, D. L. (2013). Fi, types of child maltreatment and subsequent delinquency: Physical neglect as the most significant predictor. *Journal of Child Adolescent Trauma*, 6(4), 231-245.

- Fordyce, M. W. (1983). A program to increase happiness: Further studies. *Journal of counseling psychology*, 30(4), 483.
- Garzouzie, G. (2011). *The psychological experiences of grieving for adolescents recently bereaved of a parent*. Doctoral dissertation, University of Stellenbosch, Stellenbosch.
- Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2014). Riskli davranışlar ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *International Journal of Social Science*, 25(1), 125-138.
- Goldschmidt, P., & Wang, J. (1999). When can school affect dropout behavior? A longitudinal multilevel analysis. *American Educational Research Journal*, 36(4), 715-738.
- Gould, M. S., Fisher, P., Parides, M., Flory, M., & Shaffer, D. (1996). Psychosocial risk factors of child and adolescent completed suicide. *Archives of General Psychiatry*, 53(12), 1155–1162.
- Hair, E. C., Park, M. J., Ling T. J., & Moore, K. A. (2009). Risk behaviors in late adolescence: co-occurrence, predictors, and consequences. *Journal of Adolescent Health*, 45, 253–261.
- Hamdan, S., Mazariegos, D., Melhem, N. M., Porta, G., Payne, M. W., & Brent, D. A. (2012). Effect of parental bereavement on health risk behaviors in youth: a 3-year follow-up. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 166(3), 216-223.
- Hansen, N. B., Cavanaugh, C. E., Vaughan, E. L., & Sikkema, K. J. (2009). The influence of personality disorder indication, social support, and grief on alcohol and cocaine use among HIV-positive adults coping with AIDS-related bereavement. *AIDS Behaviour*, 13, 375-384.
- Henry, K. L., Stanley, L. R., Edwards, R. W., Harkabus, L. C., & Chapin, L. A. (2009). Individual and contextual effects of school adjustment on adolescent alcohol use. *Prevention Science*, 10(3), 236-247.
- Hoyt, L. T., Chase-Lansdale, P. L., McDade, T. W., & Adam, E. K. (2012). Positive youth, healthy adults: does positive well-being in adolescence predict better perceived health and fewer risk health behaviors in young adulthood?. *Journal of Adolescent Health*, 50(1), 66-73.
- Humphrey, M. K. (2017). *Kayıp ve yas için danışmanlık becerileri* (F. Tanhan, Çev). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Jamison, J., & Myers, L. B. (2008). Peer-group and price influence students drinking along with planned behaviour. *Alcohol & Alcoholism*, 43(4), 492-497.

- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action, *Journal Of Adolescent Health*, 12(8), 597-605.
- Jessor, R. (Ed.). (1998). *New perspectives on adolescent risk behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karabulut, V., Özçelik, B., ve Karamustafalıoğlu, O. (2020). Aile içi fiziksel şiddetin psikiyatri polikliniğine ayaktan başvuran bir erkek örnekleminde değerlendirilmesi: kontrollü bir çalışma. *Düşünen Adam*, 33(2), 180-189.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Yaşlılık Döneminde Bireysel ve Ruhsal Gelişim. *Ekev Akademi Dergisi*, 8(19), 77-90.
- Kuğu, N., Akyüz, G., Erşan, E. ve Doğan, O. (2000). Sanayi bölgesinde çalışan çıraklarda madde kullanımı ve etkileyen etkenlerin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(1), 19-25.
- Lewinsohn, P. M., Joiner Jr, T. E., & Rohde, P. (2001). Evaluation of cognitive diathesis-stress models in predicting major depressive disorder in adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 110(2), 203.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity: Challenges and prospects. In *Educational resilience in inner city America: Challenges and prospects* (pp. 3-25). New Jersey: Lawrence.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10- 19.
- Mocaiber, I., Pereira, M. G., Erthal, F. S., Machado-Pinheiro, W., David, I. A., Cagy, M., Et al. (2010). Fact or fiction? An event-related potential study of implicit emotion regulation. *Neuroscience Letters*, 476(2), 84-88.
- Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Development and Psychopathology*, 13(2), 355-375.
- Monasterio, E.B. (2002) Enhancing resilience in the adolescent. *Nurs Clin N Am*, 37, 373-379.
- Oktan, V. ve Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 543-556.
- Özgen, L., Kınacı, B. ve Arlı, M., (2012). Ergenlerin yeme tutum ve davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 229-248.

- Özkan, Y. (2020). Alkol Bağımlılarının intihar olasılıkları, depresyon, anksiyete ve çocukluk travması düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Özmen, D., Özmen, E., Çetinkaya, A. ve Akil, I. Ö. (2016). Ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 65- 73.
- Öztürk, N. (2020). Lise dönemindeki ergenlerin riskli yaşam deneyimleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 100-113.
- Phillips, K. F. V., & Power, M. J. (2007). A new self-report measure of emotion regulation in adolescents: The Regulation of Emotions Questionnaire. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 14(2), 145-156.
- Renk, K., & Creasey, G. L. (2003). The relationship of gender, gender identity, and coping strategies in late adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(2), 159-168.
- Rivers, S. E., Brackett, M. A., Katulak, N. A., & Salovey, P. (2007). Regulating anger and sadness: An exploration of discrete emotions in emotion regulation. *Journal of Happiness Studies*, 8, 393-427.
- Sağlam, A. ve İkiz, F. E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3) 1235-1246.
- Savi, F. (2011). School attachment scale for children and adolescents: The study of validity and reliability. *Elementary Education Online*, 10(1), 80-90.
- Savi-Çakar, F., Girgin, M. ve Uzun, K. (2020). Ergenlerin intihar girişimlerinde risk faktörleri ve psikolojik yardım alma durumlarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3599-3618.
- Sayar, K., Öztürk, M. ve Acar, B. (2000). Aşırı dozda ilaç alımıyla intihar girişiminde bulunan ergenlerde psikolojik etkenler. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 10(3), 133-138.
- Schreiber, L. R. N., Grant, J. E. & Odlaug, B. L. (2012). Emotion regulation and impulsivity in young adults. *Journal of Psychiatric Research*, 46, 651-658.
- Shuchter, S. R., & Zisook, S. (1993). The course of normal grief. In M. S. Stroebe, W. Stroebe, & R. O. Hansson (Eds.), *Handbook of bereavement: Theory, research, and intervention* (pp. 23-43). New York: Cambridge University Press.
- Siener, S., & Kerns, K. A. (2012). Emotion regulation and depressive symptoms in preadolescence. *Child Psychiatry Human Development*, 43(4), 414-430.
- Siyez, M. D. (2013). *Ergenlerde problem davranışlar: Okul temelli önleme çalışmaları ile ilgili uygulama örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Steinberg, L., (2017). *Ergenlik*. Figen Çok (Çev). Ankara: İmge Yayınevi.

Starner, T. M., & Peters, R. M. (2004). Anger expression and blood pressure in adolescents. *The Journal of School Nursing, 20*(6), 335-342.

Svaldi, J., Dorn, C., Matthies, S., & Philipsen, A. (2012). Effects of supression and acceptance of sadness on the urge for non-suicidal self-injury and self punishment. *Psychiatry Research, 200*, 404-416.

Swadi, H. (1999). Individual risk factors for adolescent substance use. *Drug and Alcohol Dependence, 55*(3), 209-224.

Şaşmaz, T., Buğdaycı, R., Toros, F., Kurt, A. Ö., Tezcan, H., Öner, S. ve Çamdeviren, H. (2006). Ergenlerde alkol içme provelansı ve olası risk faktörleri: okul tabanlı, kesitsel bir çalışma. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 5*(2), 94-104.

Taşgın, E., & Çuhadaroğlu Çetin, F. (2006). Ergenlerde majör depresyon: Risk etmenleri, koruyucu etkenler ve dayanıklılık. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 13* (2), 87-93.

Tkach, C., & Lyubomirsky, S. (2006). How do people pursue happiness?: Relating personality, happiness-increasing strategies, and well-being. *Journal of Happiness Studies, 7*(2), 183-225.

Türküm, S. (1999). *Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın bilişsel çarpıtmalar ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Vardar, E. ve Erzenin, M. (2011). Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi, 22*(4), 205-212.

Walker, P., & Shaffer, M. (2007). Reducing depression among adolescents dealing with grief and loss: A program evaluation report. *Health & Social Work, 32*(1), 67-68.

Walters, E., & Kendler, K. S. (1994). Anorexia nervosa and anorexia-like symptoms in a population based twin sample. *American Journal of Psychiatry, 152*, 62- 71.

Williams, S., & McGee, R. (1991). Adolescents' self-perceptions of their strengths. *Journal of Youth and Adolescence, 20*(3), 325-337.